

presserit, et cæteris superni dux facta itineris, in se quod sequerentur præstiterit, atque ei potius quam sibi vixerit; fide atque arbitrato sanæ intelligentiæ, quam scriptis æstimo commendandum. Consideranti enim attentius, liquido caret quod B. virgo visitationem illam in se tam a supernis jucunde effusam præ oculis cordis continue versans, exterioris operis executionem interiori non disparem servabat fervori.

7. Postquam idem monasterium ad numerum sex illorum dierum, quibus præparationis sanctæ integritatis mirabili illo in ecclesia duraverat jejunio; sex item annos feliciter rexerat, Deo hominibusque grata, vita quoque et signis magnifica; in sanctitalis proposito cursu fideliter consummato, coronam justitiæ perceptura a Domino. Sponsoque diu cupito cœlesti jam socianda in thalamo, immaculata migravit a sæculo (324). Totum præterea hujus spatium mortalitatis triginta annorum cursu eam emensam esse confirmant. Nec sane de ætatis quid plenitudine perquirendum, cum quidquid fructuum annosæ senectuti esset accessurum, hoc brevi consummata nihil juvenus detraxerit. *Sunt enim juxta Sapientiam, cani sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata (Sap. 1v)*. Quin potius magno Dei dono justis æterna quiete recepti mundo provide subtrahuntur, ne videntes mala quæ fiunt sub sole, aut internis paululum remorentur deliciis; aut vitiis ipsius mortalitatis, quorum ipse quoque obnoxius est visus,

(324) Nempe viii Kalend. Aug., quo die in Addit. ad Usuardum et in Adonis Martyrologio interpolato ejus memoria celebratur. At quo anno S. Glodesindis obiisse dicenda est? Certe annum 610 haud excessisse videtur. Quippe tricenaria obiit, postquam pater ea semel et iterum nuptiis devoverat. Cum secundis sponsalibus nuntium remisit, viginti circiter

A contactu assiduo corrumpantur, attestante hoc eadem Sapientia: *Raptus, inquit, est, ne malitia mutaret sensum ejus, aut fictio deciperet animam illius (Ibid.)*. Funus interea ex consequenti debito honore curatur, et de more a se in eodem monasterio jam inde ab initio instituto corpus ad basilicam sanctorum apostolorum haud longe a mœnibus urbis ad portam meridiem versus effertur, atque ibi in crypta longe inferius demersa ad latus sinistrum deponitur. Nam hoc idem ipsa vivens ut fieret jusserat: eo quod cœmeterium sanctarum puellarum ejusdem loci in prædicta apostolorum ecclesia tunc temporis haberetur; necdum (325) corpus gloriosissimi confessoris Christi Arnulfi, quem post multa exinde tempora magnis vitæ et virtutum ibi constat enituisse insignibus, eadem ecclesia Augusto (ut nunc cernitur) tumulo suscepisset. Unde huic loco postea tam propter crebra miracula ejus, quam propter nobilitatem generis ejus nomen inditum, nec præterquam beati ipsius antistitis nomine, ullius alterius sancti apud vulgum ibi notatur memoria. Mansit venerabile pignus per annos circiter viginti et quinque in eodem loco in pace sepultum, spiritu inter præmia æternitatis omni jam temporis mutabilitate subacta ipsi qui vere solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem, adhærente, vitæque eo vere immortaliter, quo immutabiliter, cum ipso perfructe, cui immortalitati, invisibili soli Deo honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

annos nata erat vivo adhuc patre, quem anno 698 extinctum fuisse diximus. Porro S. Glodesindis ante S. Arnulfum anno circa 640 mortuum decessit, uti auctor paulo infra tradit.

(325) Hic locus aliter apud Labbeum legitur; at Suriana lectio præferenda visa est.

HISTORIA

TRANSLATIONIS SANCTÆ GLODESINDIS

ABBATISSÆ MÊTENSIS,

Auctore Joanne abbate sancti Arnulfi Metensis.

(Apud Mabill., Acta SS. Sæc. V. pag. 435.)

MONITUM.

Tres leguntur in subjecto libello sanctæ Glodesindis corporis translationes: prima sæculo viii facta, anno incerto; altera anno 830 per Drogonem episcopum, in cujus epitaphio istius rei memoriam consignatam lego his versibus:

Iste Glodesindis solemniter ossa levavit,
Condigneque loco condidit eximio.

Ad hanc quæ solemnior fuit alias duas revocare visum est, nempe eam quam sæculo viii factam dixi; et tertiam, quæ anno 951 ab Adalberone episcopo curata est. Omnes sequens libellus commemorat.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. Partibus primis gestorum sacræ virginis, ut dicendi sicitas patiebatur, ex veterum illarum litterarum situ in nova quadam facie Deo miserante reductis, priusquam reliquis expediendis succedam, lectorem, si quis forte hæc in manus post illa sumere non fastidiet, bona venia paucis oratum volo, ne me quasi temerarium et omnibus forsitan seriis vacuum mentis quadam nobilitate ad hæc denotet prorupisse, causasque æquo animo non aspernetur addiscere. In primis quam exordio professus sum, quæque cæteris præponderat flagitatio sanctarum nimium importuna, eademque diutina subegit sororum, quibus quidpiam denegare offensæ pene videbatur in Deum. Deinde materia tam perspicabilis, quam merito sui præstantissimis quibusque (libere pronuntiaverim) cœquanda, in sui commendationem per seipsa sufficiens, animum in se tota cupiditate convertit. Nec scriptura illa, quamvis silenti feratur auctore, viribus rerum aliquid detrahit, cum semine utique ac si raro aspersa, non sterilem usibus nostris in immensum extendendam messem produxerit. Neque enim refert quovis indicio ex quacunque cavernula gemma pulcherrima extrahatur, dummodo avaritiam mortalium usu expleat et decore. Et quoniam tanti pretii margaritam, pluribus pretiosis merito præferendam, inter vitæ hujus ærumnas multiplices infirmitati nostræ solatium tam efficax divina præstitit pietas, indignum omnimodis judicabam, si ad tantam gratiam linguæ improba et ingrata torperent silentia, ut si non quanto dignum esset eloquii nitore, oratio posset vestiri, nudus saltem sermo præstaret, ne salus, quæ erat in commune, videretur mortalibus intercludi.

2. Non autem certius nos aliquid allaturos hac scripti novitate fatemur, neque enim intactam ordimur rem, cum alienis tantum vestigiis innitamur. Sed quoniam historia illa beatæ virginis simplici, ut forte antiquitas de repente mandavit memoriæ, stylo compacta vulgus solum erat accommoda; considerantes jam Christo propitio plures disciplinarum studiis eminentes, lectionem insulsioris scripturæ non sine quadam nausea fastidire; eorum deliciis nostram operam non incongruum æstimavimus deservire. Fidem ergo gestorum et in priori parte, ut scripta præfata monstrabant, interpretatione fida, ut puto, usque ad obitum beatæ virginis transposuimus, et nunc sequentibus deinceps pari nihilominus pu-

aritate, Christo Domino nostro prævio, meritisque ipsius sponsæ divinæ faventibus, narrandi ordine eadem vestigia persequemur.

3. Gratum præterea admodum habemus, quod hæc posteriora certiori jam aliquantulum ducunt itinere, temporis maxime notitia, quæ superiores partes non nihil infuscat, lucidius insignita. Nam excepto prima fronte nomine Childerici (326) regis, et hoc sub opinione apposito per totam exinde narrationem; quid, sub quo regē vel principe gestum sit, ita siletur, ut etiam ipse Childericus, qui in nece sponsi beatæ virginis sententiam ferens reperitur, non satis certos temporis reddat. Hunc siquidem Childericum, si tamen ipse est, fama tantum fert Caroli Senioris non nullum superius tempora contigisse, ei que adhuc superstite genitorem ipsius Caroli Pippinum prius ducem et majorem domus, ut tunc dicebatur, in regio culmine superductum, nimia illo sordida et inertī demerso ignavia, rebus regendis non solum minus idoneo, sed per omnia prorsus inutili reddito. Hoc utrum sic se habeat, necne, non equidem in magno ponam discrimine. Cæterum annales seu historici, quos inspicere potui, præter solam Caroli Vitam, Raganfredum quemdam continent, de cujus manu Carolus principatum sustulit; Childericum unus tantum ille annalis quam brevissime adnotat, et famam supradictam sequitur eo deposito de regno et tonsorato, Pippinum ei superductum. Si tamen is de quo fama jactat, ea ætate fuisse credendus est; quomodo id, quod in præsentī libello reperitur, quod locus cœmeterii sanctimonialium ad sanctos apostolos necdum temporis corpore beati Arnulfi haberetur insignis, possit probari, non satis elucet: cum constet beatum Arnulfum longius multo antequam is Childericus fuisse dicatur, e mundo receptum, et ut sacra gestorum ejus scripta declarant, vixdum anno dormitionis suæ exacte a loco sepulturæ Mettīs relatum. Ea utcunque sint quibusque pro arbitrato in medium relinquentes, non multum utique sententiarum pondus hac adimente ambage; quæ restant omnino, Domino conatum juvante, jam persequi contendamus, et translationibus geminis beatæ virginis, quæ successerint virtutum miracula, quæque ad sacratissimam tumuli ejus reverentiam diversorum langorum sint ostensa remedia, officio non minus devoto quam debito explicemus.

NARRATIO TRANSLATIONIS PRIMÆ S. GLODESINDIS.

4. Ut superior narrationis series comprehendit, postquam sacratissimæ virginis corpus intemeratum

in basilica sanctorum apostolorum extra muros urbis per annos 254 quieverat, quædam forte religiosa-

(326) Legendum Hilperici, ut in sæculo II admonui, eo nomine primi Childericum Chlodovei II filium ignorasse videtur auctor.

rum supra memorati sanctimonialium cœnobii revelatione divina se testata est fuisse commonitam, uti majori ecclesiæ, quæ erat loco subteriori, alia adiacens extrinsecus in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ construeretur basilica, modumque ipsius revelationis hoc ordine referebat. Videbatur, inquit, mihi quiescenti beata virgo Domini Glodesindis super murum civitatis stans, lapidem eminus veluti loco designando manu dejicere, meque verbis insuper compellere: Ibi, inquit, ecclesia fabricetur, et quem in locum lapis casu devenit, in eo beatissimæ semper virginis Mariæ erigatur altare. Montrato denique aliam quædam in partem latere seorsum: Hic, ait, ostium fiat, quo ex ecclesia majori, hoc est, monasterio, in eandem pervius novam sororibus aperiatur ingressus. Hoc somno discusso, cum cæteris retulisset, ancipiti diu hæseret consilio, eo quod tunc temporis regię tutelæ locus subesset, nec nisi ad eum rogatione perlata tale quid aggrediendi eis suggereretur fiducia. Itaque re celerrime principi insinuata, eoque auctore in negotio exsequendo, ut visio docuerat, summa facilitate adducto, opus strenue curatur atque perficitur. Edictum insuper regię liberalitatis eisdem sanctimonialibus est adjectum, ut eadem nova, quæ condenda esset, basilica cœmeterium sororum denuo solemniter haberet, ac mox in eandem basilicam corpus sacræ virginis ex loco prioris tumuli venerabiliter referretur humanandum. Sic et longitudini itineris, quod funeribus ancillarum Dei urbe (327) exportandis laboriosum cernebatur temperatum, et patrocinium multitudi-

5. Fabrica igitur nova ecclesiæ ad summam manum perducta, ad locum sepulcri plebe tota certatim undique accurrente, mirâ alacritate contenditur, effossaque humo circumjecta, ac lapide monumento subducto, reperiunt sanctam toto adhuc corpore integram, nulla illius tam diutini sepulcralis situs signa in carne monstrantem, sed ac si die eodem esset deposita, gratiam totius corporis referebat. Quæ ibi lætitia, quæ intimi calore gaudii lacrymæ prorumpentes beatam illam de tanta visione tenuerint frequentiam, melius verbis succumbere, quam parum digne dicere, quod utique dicendo minus reddiderim. Nam et si quid forte sermo possit explicare, id multo uberius ea fidelis populi tunc evicerunt obsequia. Tandem incomparabilem thesaurum pia aviditate exceptum cum solemnî cœlestis pompa triumphî laudes Deo sacris ordinibus concentu religioso in cœlum tollentibus ad præparatum sibi novæ

(327) Cœmeterii olim extra urbes locata erant, etiam sanctimonialium extra cœnobîa, ut multis exemplis probari potest.

A basilicæ deferunt habitaculum. Ibi sanctimoniales inæstimabili in eam devotione ferventes, corpus beatissimum, tanquam tunc primo vita excessisset, de more ecclesiastico lavant atque exornant. Inter lavandum quædam sanctimonialium diutino languore obsessa, vitamque ipsam in ancipiti trahens, spe salutis non frustra præsumpta, ad locum lavacri fiducialiter venit, et faciem sanctæ digito levi tactu compressit. Illico digitum redeuntem sanguis ex facie virginea prodigio mirabili est subsecutus. Omnibus ibi pariter consistentibus, et in exemplum Domini lateris miraculo stupentibus, cruor isdem palam apparuit. Cumque eadem vix, ut dixi, religiosa femina supremum halitum retineret, repente vires jam morbo exhaustas paulatim sibi redire persensit, et mensibus sex tantæ rei testis postmodum supervixit. Expleto omni pii amoris circa sanctam virginem ministerio, deposuerunt eam item in sarcophago novo, ad dexteram partem altaris sanctæ Dei Genitricis, humoque desuper aggesta, diligenter componunt.

6. Aliquantum postea fluxerat tempus, et ecce nocte quadam cuidam vitæ continentioris femine in visu a quodam dicebatur, quod corpus ipsius beatæ virginis mus infra sepulcrum corrumperet, atque id ipso sopore monumentum sibi videbatur aperiri, et murem, qui jam pollicis pedis dextri partem corroserat, ipsa quæ hæc videbat, expelleret. Expergefata diluculo, rem matri congregationis, cæterisque sororibus narrat. Ad id explorandum ministros sacrorum acciri continuo placuit. Qui de more Christianæ religionis litanis et orationibus pro re prosperanda peractis tumulum reverenter aperiant, et ad certa indicia visionis pollice pedis dextro cruentato reperto, soricem depellentes, et via in reliquum penetrandi obstructa, sepulcrum, ut prius, obcludunt et muniunt.

7. Quievit in eodem loco corpus sacratissimum usque ad tempora imperatoris piissimi Ludovici Caroli famosissimo ac maximo imperatore progeniti, ubi pluribus se frequenter virgo beata publicavit virtutibus, multaque infirmantium curatio sanctitatis ejus et meriti apud Dominum præstantissimi testimonio fuit. Ea quamvis incuria antiquitatis scripto minus sint tradita, memoria tamen ex narratione præcedentium subinde in succedentes transfusa, quæ res omnes vetustate et senio fugientes durabili reparat novitate, semper eam ostensione signorum floruisse non tacet. Quæ autem posteriori ætate, otio jam segniori submoto, litteræ signaverunt, facile insinuant quanta fides præteritis possit haberi, nec minus claris in illo tanti temporis spatio miraculis eam celebrem existisse. Frustra autem hæc in commendationem ejus requiri videntur, cum certe id unum tanta præsentia deitatis concessum corpus scilicet per tot annos sine corruptione servatum cuncta exsuperet admiranda, quocumque casu

extra potuerant provenire. Ubi simul datur intelligi in quanta gloria beatæ immortalitatis ejus spiritus illic ubi vere est, totius mutabilitatis expers triumphat, cum hic et illud, quod corruptibile fuerat datum; ingentis meriti viribus ipsa conditioni mortali jura imposita tam potenti gratia superaverit.

8. Quod utique Dominus ad commendendam gloriam purissimæ castitatis ejus oculis humanis ostendere voluit, ut palam claresceret, quo præmio apud eum soleat compensari carne præ ejus amore contempta solis ipsius hæere compleximus, quodque virginitas, quæ supra quam jussum est facit, plusquam promissum est meretur. Posse sane ex divino duntaxat munere ante illam generalem corporum resurrectionem carnem hominis cujusquam integræ per tempora durare aliquanta, licet plurioribus idoneis scriptoribus multa lectio testis defendat, unum tamen in hanc partem sanctum (328) Bedam presbyterum adduxisse sufficiat; qui in historia gentis suæ, quæ jam ecclesiasticis auctoritatibus merito rectæ fidei et sanæ doctrinæ adminiscetur, de beato pontifice Gulperto refert, quod postquam 12 esset annis sepultus, integro corpore sit repertus. Idque plenius in libro de Vita ipsius exsequitur. Simile etiam de quadam miræ sanctitatis regina Edeltrude commemorat. Sanctum quoque Patrem Hilarionem Hieronymus non solum carne, sed etiam vestibus intaminatis post aliquantum temporis sepulturæ, a discipulo ejus scribit inventum et sublatum. Cæterum non hæc in obfuscationem illius supereminendi et Domini gloriæ singularis de præconio sanctorum attolimus. Christus siquidem naturæ nostræ participes factus, non culpæ, sicut præ filiis hominum gratia ampliori plenus, vere et naturaliter Dei Filius exstitit Deus; ita caro ejus juxta prophetam paululum in sepulcro requievit in spem resurrectionis quantocius secuturæ; et anima, qua inferno nullatenus potuit detineri, citius corpus repetente, Sanctus ipse sanctorum, nec in ipsa carne, quam mor-

A talem assumpserat, ullam est corruptionem expertus. Est maxima utrique servorum ac Domini distantia. Ille, ut qui animam, quando vellet, ponendi, et cum vellet, iterum sumendi, solus habuit potestatem, morte sibi sponte admissa, infra breve tempus claustris sepulcri contentus virtute mox propriæ majestatis mortis legibus fractis victor per se ipse surrexit; sancti vero corpore hoc mortali natura ipsi toti mortales egressi, spiritu ad eum qui illum miserat, revolante, caro lege primi hominis ad terram reducit. Sed quia mirabili commercio natura utraque carnis ac spiritus concreta, dum in præsentis ad divina se exercet, mutua inter se expendunt operandi officia, ut spiritus per carnem, caro per spiritus bona quælibet operentur, et hæc simul dum vivunt, Christi templum, et quasi quædam arca testamenti divinam servans scientiam habentur; mox ut spiritus ab auctore repositur, corpus in quo tot sacrata diu servabantur, vice templi Dei, et arcæ illis sacramentis plenissimæ digne a fidelibus reverendum excipitur et servatur, donec in fine temporalium æterna utraque substantia reddita in unam, ut prius, compaginem, gloria tamen præstantiori, amicis postea nulloque inter se dissidentibus nexibus reparentur. Si ergo bonitas potentæ Dei, quæ suam sanctam ex virgine carnem nulli corruptioni subdi permisit, sanctorum quorundam per aliquot tempora gratuito munere servari voluit corpora incorrupta; hæc laus inferiorum nihil illam summe singularem Dei Christi omnium superioris comminuit: quin potius hæc, quæ per se obscurarentur, luce illius immensitatis ornantur. Jam de secunda transpositione seu translatione sacratissimæ virginis ordinem prosequamur, et quantis signorum splendoribus ad consolationem mortalium sponsam suam rex illustravit angelorum, meritis ipsius juvandi cœpti operis termino intendamus.

NARRATIO SECUNDÆ TRANSLATIONIS.

9. Ludovicus imperator, de quo præmisimus, filius Caroli Magni, cognomento Pius, post patris gloriosissime exactum imperium, in nullo inferiori fastigio rerum potiebatur, anno ab obitu patris decimo septimo, cum incarnationis Dominicæ octingentesimus tricesimus ageretur annus, et sedem apostolicam Romæ Gregorius quidam occuparet, qui duobus Eugenio et Valentino festina tunc recens sese morte consequentibus, quorum prior tantum triennium, sequens vix mensem superfuit, successerat, tuncque

(328) Sic lego, non *secundum*, ut apud Laobeum S. Cuthberti Vitam a V. Beda scriptam habes in sæculo II.

(329) Recte; nam Drogonem Mettensi Ecclesiæ anno 823 impositum fuisse testantur Eginhardi Anpales, Adso abbas in libro De gestis S. Waldeberti

D tertium apostolatus sui annum agebat. Hanc autem sanctam sedem Mettensem Drogo ejusdem imperatoris Ludovici frater jam per annum tuebatur octavum (329), qui etiam vices apostolicas in cunctis Galliarum partibus privilegio ab ipsa sede Romana cum pallii auctoritate et nomine summi (330) archiepiscopatus accepto, ut amplissimæ dignitatis vir sustinebat. Cum igitur ad id usque temporis, corpus beatæ virginis in dexteriore, quam prædiximus, parte altaris basilicæ nova sanctæ Dei Genitricis

Luxoviensis abbatis refert mortis genus Drogonis, quem Ligone fluvio inter piscandum absorptum fuisse tradit. Obitum ejus v. Id. Decemb. notat Necrologium S. Galli.

(330) Eodem privilegio affecti sunt Chrodegangus, Angilramnus, et Walo, ejusdem sedis episcopi.

humo mansisset reconditum; dispositio illa superna, cui cum omnium quæ condidit, tunc maxime suorum cura exstat præcipua, in ipso quoque corpore ad oculos hominum merita ipsius sacræ virginis, quanti apud se semper existerent, patenter voluit demonstrare. Cœpit enim tunc temporis sepulcrum ipsum de terra se sponte subrigere, et mirum in modum, ita ut nec in terra eadem viciniora tumuli loca apparerent, nec in murali constructione desuper composita. Hujus rei novitas, dum ad notitiam supra memorati pontificis pervenisset, morarum impatiens mox in crastinum fidos ad hoc inspiciendum sacrorum ministros cum archidiacono majore, quem chorepiscopum dicunt, direxit. Qui venientes et cuncta viris, ut relatio pertulerat, approbantes, ad rem continuo certam renuntiant. Episcopus ad hanc relationem de eadem sacratissima virgine, quæ fuerit, quæve ei conversatio vel vita viventi fuerit, quæ utique nondum satis vulgata claruerant, sollicitius disquirat.

10. Ubi cuncta ex ordine ab ipsis qui vivam ipsam in corpore videre potuerant, quorum pars multa adhuc supererat, didicit, gaudio misto admirationi non minimum percitus, ac divino nescio quo nutu impulsus, ad hoc hortatu addito plurimorum, de ea sublevanda ocius capit consilium. Ne cui autem incredibile videatur ejus temporis aliquos tunc esse potuisse superstites, chronica a tempore Childerici regis ex Pippino per Carolum in Ludovicum deducta, facili id probat indicio, quæ utique non multum super octogesimum reperitur annum: idque tempus ætate unius hominis non difficile durare convincitur. Antistes igitur reverentissimus cum sacra clericorum ac populorum frequentia, ad locum per semetipsum accedens, religiosis votorum supplicationibus ritu solemnibus præmissis, patefacto sepulcro, ipse propriis ulnis miro, et supra quam credi possit, religioso in eam fervens officio, sancta virginalia membra, quæ utique tota adhuc compage integre tenebantur, e tumulo sublevat, et feretro impostam, laudes Deo, gloriam Christo, totis certatim turbarum et populorum agminibus personantibus, ad majorem ingenti triumpho basilicam perferunt. Est ipsa basilica major, quæ adhuc cernitur, paulo a muro civitatis disjuncta: in cujus fronte orientali foris murum urbis, illa nova, de qua supra exposuimus, sanctæ Dei Genitricis exstiterat ad cœmeterium puellarum exstructa. Ipsa autem major basilica antiquo ab initio (331) nomine et honore sancti Sulpicii Biturici episcopi et confessoris sacrata habebatur. Ipsa est, quam beata virgo, dum viveret, a parentibus suis ad usus divinos prædio concesso jactis fundamentis monasterium instituerat. Edicta quoque publica de possessionibus ejusdem monasterii in cunctis scriptis, vel polypticis, vetusto stylo et ca-

(331) An S. Sulpicii nomine primitus insignita sit ea basilica, non immerito dubitari potest, cum S. Sulpicius Bituricensis episcopus, eo nomine primus, Glodesindis æqualis fuerit, secundum epocham de

lamo editis, nomen ipsius beati Sulpicii continent, et tota ratio juris hæreditarii ipsius loci rerumque supputatio, quam abbatiam dicunt, ejus nomine appellatur. Dicitur tamen et nomine sanctæ Dei Genitricis, addito etiam beati Petri apostoli, aram ipsam majorem simul cum ipso confessore esse dicatam; In hac ergo basilica, sarcophago novo post sacrum altare venerabiliter præparato, sanctum et pretiosissimum pignus honore et cultu, quo ampliori valuerunt, diligentissime collocarunt.

11. Mirabilia mox per virtutem Christi tam jucunda et salutaria illic cœperunt clarescere, ut quanti virginei meriti gloria apud Deum constare crederetur, ad hæc ipsa nostra, id est humana judicia, certioribus ipse Dominus comprobare dignaretur præconiis.

In quibus corporaliter quoque non desinit adimplere quod per virum Dei in libro Regum loquentem ad Heli protestatur: *Quicumque, inquit, honorificaverit me, honorabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles* (I Reg. II, 36). Quia enim hæc sancta et sæpe dicenda sancta puella, Dominum in suo corpore juxta Apostolum glorificavit, et reverenter amore virginitatis portavit; ideo gratia copiosior, ut jam de illa immensi ponderis cœlesti taceamus mercede, etiam in hac mortalitate eam et manentem in corpore est comitata, et extincta nunc ipsa illius membra ingenti honore prosequitur. Contemptoribus autem Dei et conculcantibus ea quæ sancta sunt, et qui juxta Sapientiam videntes justos, et non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia, illa quæ in eodem libro contexuntur jure conveniunt. *Condemnat autem justus mortuus vivos impios* (Sap. IV, 16). Et paulo post: *Post hæc erunt decidentés sine honore et in contumelia inter mortuos in perpetuum.*

12. Verum de ipsis signorum virtutibus jam plenius disseramus. Feretro, ut superiora retulerunt, ex sepulcro priore imposita, priusquam altero reconderetur sepulcro, quidam ex multo jam tempore cæcus, nec ultra in reliquum videndi sperans subsidia, ad feretrum subito spe meliori animatus accessit. Nec mora, ope sacratissimæ virginis desperatum diu lumen perfecte recepit. Item mulier quædam multorum similiter annorum cæcitate tabescens, sub ipsa fere hora ibidem per gratiam Christi illuminata est.

13. Postquam vero tumulo sacra sunt membra recondita, quædam simili modo longa luminis amissione multata, ut signa, quæ Dominus per merita beatæ virginis operabatur, quæque fama veloci jam totam commoverant urbem, audivit, quanta potuit celeritate ad sanctum sepulcrum contendit: ubi divinum per famulam ipsius humo porrecta implorans auxilium, dum aliquot ibidem excubat noctes, quæsitum tandem integre lumen adeptæ est.

Glodesindis ætate a me præstitutam. Certe potius S. Petri nomen ab initio tulisse videtur ista ecclesia, cui postea patronus accessit S. Sulpicius Bituricensis episcopus, primus an secundus.

14. Sub idem tempus feminae tres febribus nimis ex diutissime tracto languore omnibus pene membris exhaustae, quae in vana medicorum cura multoties sibi frustra adhibita, censu pauperum perdito, et onus geminaverant paupertatis, et remedii nihil omnino attulerant; audita relatione ingentium mirabilium, ad virginis sanctae sepulcrum se fide non cassa propere contulerunt. Hae mox ut limina aedis sanctae contigerunt, virgine in sui auxilium precibus credulis invocata, integerrimam membris omnibus recuperaverunt salutem. Et in quo avaritia semper, curationum carnalium comes, illa suae, qua in miserorum corpora vel opes desaevit, artis expensa potentia, tota defecerat; fides sola, quae gratis cuncta ferre consuevit, quod suum est, solita velocitate restituit.

15. Alia item femina morbo adeo gravissimo longissimae aegritudinis lecto decubans tenebatur, ut solo spiritu tantum superesset, cui quidquid humana adhibuerat manus, frustra totum id fuerat: quin etiam ipsa spe salutem sibi ultra posse restitui jam penitus deserebatur. Haec, quo nescitur instinctu, nisi forte ut post satis claruit, Deo cui suorum omnium cura est, inspirante, qui eam ex huiusmodi fovea desperationis gratuita bonitate sua eximere voluit, et fomentum boni operis, quamvis tenuiter in ea accensum, non prorsus patiebatur exstingui, ad limina sacri monasterii inter manus se ferri fecit: quae ubi iam septum seu atrium, quo monasterium ambiabatur, ingressa est, gratia omnipotenti Deo voce, qua valuit, agere coepit; quia quod nunquam sperare potuerat, sed nec aliquando fieri posse credebat, illuc se divina misericordia venire concesserit. Cum vero portas sanctae basilicae primis attingere coepisset vestigiis, paulatim languore mitigato se convalescere; quantoque prior sacrosancto corpori accedebat, tanto longius aegritudinem a se removeri, et melius subinde sibi vires et sospitalem sentiebat succrescere. Deinde cum ipsa sui ipsius quodam miraculo stupens, huc illucque quasi spatiabunda basilicam obambulare coepisset, et gratias vocibus apertis non modicas resonaret; post modicum ad sacri tumuli pavimenta supplicatura prosternitur. Ibi enixius oratione profusa, et aliquandiu inter altare et sepulcrum pernoctans, paucis post diebus integre sanitati est restituta, ut illius diutini et desperati languoris nulla in se indicia senserit resedissee.

16. Die quadam sanctimonialibus rem divinam in ecclesia agentibus, mulier ignota, oculis capta, alia quadam sibi manuductum praebente, in conspectu earumdem puellarum Dei psallentium, ad gradus usque, quibus ad altare conscenditur, pervenit. Quos ubi praetergressa, propius altare sola tunc ipsa concessit, palpebris, quae longo et tenaci situ diu haerebant oclusae, in aliis quantulum lumen percipiendum repente divisit, ignotam quamdam se ducere mirata conspexit; subitoque clamore emisso, suam quae solito sibi dabat manum, coepit inquirere.

A Qua divinitus forte subducta nusquam accurrente, ab ipsa ignota, quam sub dubia adhuc luce vix cernere poterat, usque ad sepulcrum virginis, parte quae caput respicit, est perducta. Ibi orationi prostrata, ubi surgens tremebunda et stupida e regione tumuli constitit, pro sepulcro ipso nubem quamdam sibi apparere putabat; et mirabatur quod nubes, quae altius in aere ferri consueverunt, tam vicinae tunc terram tangere videbantur. Sensim deinde ei lux clarius magis ac magis coepit infundi, donec caligine tota oculis submota certo et vero intuitu, quia sepulcrum esset, quod praee oculis situm habebat, plane cognosceret. Tunc ubi esset, vel qualiter illuc advenisset, attonita, nihilque circa se quod cognosceret videns, anxia haerebat et stupens; et B quod adhuc pavorem auget, jam nec ipsam ignotam personam, quam se paulo ante praecedere, et illuc adduxisse mirabatur, ultra videre praevaluit. Dum ergo in hoc mœrore diu contabesceret, tandem ad se reversa, beatam Glodesindem sibi apparuisse, et se illuc perduxisse, ac suis meritis lumen sibi recuperasse, certissime cognovit, atque in gratiarum actionem prorumpens, jamque clare omnia cernens, Dominum et sanctam virginem publicis vocibus collaudabat, nec jam ulterius duce indigens, viam libere quaquaversum exsultans ingreditur.

17. Non multis hinc exactis diebus, rursus alia multi item temporis caeca ad tumbam sanctam deducitur, illucque cum caeteris languentium turbis illic excubantium per totam noctem divinum cum precibus praestolans subsidium, matutinali officio demore ab ancillis Dei peracto, vidit sibi beatam virginem propius accessisse, et digitis propriis oculorum palpebras, quasi violenter ab invicem separare. Nec mora, puro lumine reddita, meritis virginis sacra plurimis postea annis testis superfuit.

16. Quidam praeterea mirabili narium horrore graviter spirans, ita ut ne eminus quidem ei a quoquam facilis esset accessio, in quo cura a diversis mederi cupientibus ei saepe adhibita, vane per omnia cesserat, ut rumorem longe lateque currentium gaudiorum, quae in Mettensi civitate ad memoratum monasterium per gloriosi meriti virginem Glodesindem fiebant, audivit, illuc festinus accurrere studuit. Quo postquam pervenit, et ecclesiam ingredi visus est, omnes nimio ex naribus prodeunte offensi fetore, fugere ab eo in diversa coepere. Ille quem anxii doloris causa praesens monebat, et poenam suam secum circumferens se fugere ipse non poterat, pudorem hominum necessitate devincens, et de eo, qui leprosum et cruore fluentium contactum non sprexit, et morbos atque infirmitates miserorum curare descendit, nullatenus diffisus, ad sepulcrum omnibus salutare cum caeteris infirmis processit, ibique lucernam, votum sanctorum manu protendens, et pro salutis suae recuperatione enixius supplicans, misericordiae coelestis exspectabat adventum. Nec prius a fidei suae instantia destitit, quam ope ingentis meriti virginis, illa omni obsceni odo-

ris foeditate careret, et communi deinceps hominum frequentia, et solitis salutationum et confabulationum occursibus sine cujusquam molestia frueretur.

18. Item mulier jam decennio cæca, nec spem in reliquum visus retinens potiendi, divinitus, ut æstimatur, commonita monasterium petiit. Quæ ecclesiam ingressa, ut tumultum infirmantium, qui plurimi sedentes sepulcrum circumsepserant, audivit, vocibus altius emissis in auxilium sui Glodesindem, itemque nomine ingeminans invocabat, Deumque sibi peccatrici propitium fieri precabatur. Mox virtutis supernæ largitate luce recepta, læta discessit.

19. Et ne singulis quibusque personis diutius immorati tædiosi, et ob hoc merito refugiendi scriptoris culpam incurrisse videamur, si quid memorabilius duntaxat exstiterit, quam succincte notato, turbam curatorum in numerum quemdam redegisse suffecerit. Ordinem sane, ut sibi subinde operatio virtutum successit, quoquam cavemus invertere; sed sicut scriptura ipsa veterior retulit, quæ utique unamquamcunque narrationem juxta ordinem temporis ita antecedenti subtexit, ut quod prius factum sit, prius scriberet, et quod deinde mox est subsequutum, e vestigio redderet; sicque usque ad certum tempus serie totius catalogi texeretur, licet fidi interpretis vitio denotandi, per omnia sequimur.

20. Quinque ibi feminæ, diutina olim cæcitate multatæ, Christo Domino illuminante ad gloriam et commendationem sacratissimæ virginis diu desiderati luminis gratiam receperunt. Exinde mulier quædam per tres eatenus annos pedem utrumque et manum unam gerens distortam, auditis tot mirabilibus, illo ocius se ferri rogavit, allataque pavimento sepulcri prostrata, fletuque multo et precibus se ob peccata propria hæc pertulisse testata, tandem in commendationem piæ et recte actæ virginitatis, in conspectu multorum circumstantium directa in integrum perfectæ sanitatis officium, discessit incolumis.

21. Septem post hanc, mares tres, feminæ quatuor, tenebris oculorum jamdudum damnati, ad laudem clarissimæ virginis, et semper lumine æternitatis splendentis, luci videndæ sunt restituti.

22. Parum est circa præsentiam ejus sacratissimi corporis crebras factas esse virtutes, absentes quoque nomine ejus invocato per gratiam Christi, qui in omni parte mundi cum sanctis suis et manet et operatur, plurima sibi adfuisse sensere subsidia, quod vel ex his, quæ licet exigua subjicimus, colligebit.

23. Clericus monasterii ipsius vicem officii ecclesiastici in ordine proprio administrans, cui nomen Fulgubertus erat, fluvium civitati a parte orientali

A contiguum, qui Sallia [*la Seille*] dicitur, causa aliqua perurgente trajicere gestiebat, qui ubi ripæ accurrens navigium nusquam vidit adesse, diu si quis forte quacunque ex parte fluminis adveniret, operiebatur. Hæc expectatione, ut sit, tandem defatigatus, humoque paululum reclinatus, somno corripitur; experrectus, nec quid etiam tum ad trajiciendum spectans consilii, dum jam semetipsum morarum, quas sibi tandiu frustra insumpsisset, accusans, deliberaret recedere, repente ori subrepsit sanctam virginem nomine inclamare. Postquam vocem aliquot intra se momenra sustinuit, et ecce respiciens navim sibi in loco littoris, quo stabat, ex improvise videt assistere, quæ quo ordine absque humano ministerio adducta sit, cum omnino non posset conjicere, divinum tantummodo opus, cui omnia famulantur, et merita sacræ virginis, quam invocasset, sibi id certum tenuit præstitisse. Stupensque hoc tanto miraculo, et gratias, ut par erat, immensas omnipotenti Deo sanctæque virgini reddens, fluvium, ut desideraverat, transit. Hucusque tam ingentis facti ipse post fidelis relator sancte juratus asseruit nihil se confinxisse, sed, ut sibi vere contigerat, fideliter enarrare.

24. Pauper quidam longe ab urbe commanens, qui vitam arte tantum piscatoria tuebatur, die quadam ut monasterium prædictæ virginis adiret, mente concepit. Qui simplicitate rustica, non tamen improbanda, vacuus illuc procedere nolens, quia aliud forte sibi non suberat, flumen petere, piscemque, si quis forsitan occurreret, ferre disponit. Mox navicula conscensa, jacto recte piscem præter spem involvit non modicum; dumque littus tenere deperat, ocius piscis ex reete violenter eluctatus in flumen elabatur. Hic rusticus vehementer animo consternatus, voce lacrymabili: Sancta, inquit, Glodesindis, redde quod tibi ferre disposui. Hoc dicto, rursus rete flumini merso, idem qui prius piscis præda fugitiva concluditur, votumque, ut mente decreverat, monasterio delatum et redditum.

25. In curatione vexatorum non minori gratia sanctam hanc meritis potentibus prævalere plurima prodidere frequentius documenta, quibus hæc fidem D facere vel sola sufficient.

26. Rustico, de quo prædiximus, piscem votum ferente et abeunte, sub ipso fere articulo temporis in loco eodem faber quidam imperatorius de villa Judicio (332) advenit. Hic jam per annos undecim graviter dæmone agitatus, multa sanctorum martyrum loca etiam in longinquiora Franciæ ad sanctum Sebastianum Suesionis, cujus non multo ante idem temporis reliquiæ ab urbe Roma illuc dicebantur delatæ et apud sanctum Medardum reconditæ; seu ad sanctum Quintinum Viromandis, atque sanctum Dionysium Pari-

(332) Locum hunc notavit Jacobus Sirmundus in notis ad capitulare II Caroli Calvi, ubi Judicium,

vulgo *Judtz* vocari scribit; situm haud procul a Theodonis villa.

sus (333), multorumque præterea sanctorum memorias spe recuperandæ salutis circuierat; sed ejus curatio divino quodam arcano, non per impotentiam sanctorum differebatur, sed huic sanctæ virgini, cum qua manus Domini tam efficaciter operabatur, certissime est reservata. Huic quoque carnalis medicinæ industria, si qua posset arte succurrere, multa vane remedia adhibere conata est, nihilque opis prorsus attulerat. Tandem Dominus volens apertius demonstrare frustra eum tot in longinqua locis expetisse subsidia, cum de proximo velocior ei salus posset occurrere, ut de miraculorum tanta, quæ ad sepulcrum reverentissimæ virginis Glodesindis fiebant, audivit frequentia, Mettis quam celerime potuit, pervenit, atque basilicam beatæ virginis ingressus, penes tumbam ipsius se collocavit. Ubi cum aliquandiu jacuisset, impurus ille ac teterimus spiritus præsentiam tantæ sanctitatis non ferens, nihil deinde viris in homine possidens, violenter pulsus abscessit.

27. Post hunc mutus quidam ab infantia illuc accedens repente ante corpus sacratissimum absolutissimam oris libertatem est consecutus. Eodem modo et mulier itidem, ex quo nata est, muta, virtute virginis loquelam ibidem recepit. Item femina quædam dæmone diu atrociter captivata illuc deveniens adversario depulso, sui compos atque integre regressa est. Claudus quidam ex villa Lauriaco in loco eodem potenti virtute virginis pedes, quos valida tabes distorserat, in usum libere gradiendi directos recepit. Mulier ab annis plurimis cæca, de villa Arcuntiaco, aliquo tempore ad sanctum sepulcrum cum infirmis cæteris excubans non post multum temporis luce donata est. Similiter et aliæ duæ cæcitate damnatæ gratiam diu amissi luminis, per beatam virginem receperunt.

28. Multa præter hæc et pene innumerabilia apud ejus perpetua virginitate beatissimum corpus ex tempore memorati Drogonis archiepiscopi per annos circiter sexaginta sub præsulatu Adventii eidem succedentis episcopi, imperantibus Lothario seniore, et post eum Lothario juniore, sunt ostensa miracula, usque ad tempora Walonis, qui præfato Adventio successit, quæ ex incuria scripto non sunt commendata. Quæ vero sub ipso Walone, vel successore ipsius Rotherto, sunt gesta, ordo subsequens declarabit.

29. Antequam ad reliqua progrediamur, quando res ita monet, et se occasio præbuit de memoratis primis duobus se subinde consequentibus episcopis, sed et de statu temporum aliqua breviter adnotanda putavimus, ea præcipue causa, quod alterius eorum, id est, Adventii, temporibus, monasterio hujus sanctæ virginis plurima regali munificentia sunt collata beneficia, regisque Lotharii Junioris edicta testa-

(333) Id est, in agro Parisiensi. Sic veteres nonnunquam loquebantur, ut notavit eruditus vir Hadrianus Valésius in Disceptatione de basilicis, capp. 8 et 9, et in Defensionis parte posteriori capp. 5 et

mentalia penes ipsas ancillas Dei usque hodie manent, quæ suasu conjugis suæ Teutbergæ reginæ, interveniente eodem Adventio episcopo, eis et de noviter datis, et de antiquioribus restitutis, sive etiam de immunitatibus ejusdem monasterii regia auctoritate constant liberalissime attributa. Nam et ipsa Teutberga regina loci ipsius regimen tunc tenebat, quæ etiam ibi quiescit; sed et quis iste Lotharius fuerit, et ex occasione ejus aliqua supra repetere non ingratum esse lectori arbitramur, ut ex notitia temporum validiores narrationi vires accrescant. Hic est Lotharius junior filius illius Lotharii senioris ex Ludovico Pio geniti, qui post mortem ipsius piæ memoriæ patris sui diutina dissensione cum fratribus suis Ludovico Germanorum rege et Carolo, qui post imperator factus est, cupiditate imperii habita, tandem gravibus et intestinis odiis funesto ritu inter se longe prius protractis, in pago Autissiodorensi loco, qui dicitur Fontanetum, prælio atrocissimo, et absque exemplo cruentissimo, cædemiserabili conflixerunt, adjuncto eis Pippino Aquitanorum rege. Pace tamen post inter eos facta, divisoque regno, hæc pars Franciæ, quæ Rheno et Mosella limitatur, additis pro consensu et firmitate pacis quibusdam civitatibus et regalibus abbatibus, ultra citraque, eidem Lothario cessit, ejusque exinde in id usque temporis nomine regnum Lotharii appellatur. Ipse non multo post cuncti sæculi rebus sponte abjectis, monachum in Prümia monasterio professus, ibidem quievit, ubi et sepulcrum ejus celebre usque habetur. Successit eidem filius et æquivocus hic junior Lotharius, de quo fama satis dolenda vulgatur, odio Teutbergæ hujus quam diximus, reginæ, et illicita superductione Waldradæ. Quæ miserabilis species facti cum faciem rerum luctuoso fœdasset exemplo, totum pene orbem in sui commovit invidiam. Nam et quod multo amplius expavescendum, primarum sedium antistites Tietgaudus Treverensis et Gonterus Coloniensis hujus execrandi connubii assentatores, cum viderentur sapientes esse ingenio, et litteris divine humaneque eruditi, insipientiæ deterrimi sunt facti fautores. Unde a papa Nicolao Romam evocati et ante sacratissimum corpus beati Petri synodo, tam Italiæ pene totius, quam et pluribus Galliarum episcopis congregata auditi, et culpam prætextu conjugii ornare diu conati, tandem fraude captiosa, qua capere se alios arbitrabantur, ipsi capti, papa Nicolao cunctis assentientibus damnati, et gradibus sunt ecclesiasticis multati; rex quoque cum Waldrada et cunctis ejus scandalis participantibus pariter anathematizati. Et, ut multa ad alia tendens præteream, qualiter ipse Gonterus factum suum tuens, in papam ipsum publice multis invectus, injusto se judicio alligatum testatus sit, et ut parvipendens apostoli-

6. Idem legitur in Vita Adalberonis Mettensis episcopi, qui donaria multa S. Dionysio Parisius, id est, monasterio S. Dionysii, quod quinto ab urbe Parisiorum lapide distat, transmisisse perhibetur.

cam censuram, domum nec venia petita, nec impetrata reversus, missas, et in die sacrosanctæ cœnæ absolutionem et chrismatis actionem victus peregerit. Hoc tantum in terrorem eorum, si qui forte talium unquam erunt participes, dixisse sufficiat, quod socius ejus Tietgandus Treverensis peregre Romæ excommunicatus interiit. Lotharius rex, licet correctionem promiserit, et reginam Teutbergam in honore suo, ut videbatur, receperit; post tamen Romam veniens a papa super fide conjugis requisitus, et metu culpam inficiatus, ea conditione, si vera fateretur, missas a domno papa in sancto Anastasio audivit, et corpus Dominicum de manu ejus infelix præsumpsit. Inde patriam repetens, repente miserima clade suorum pene in ipsis Romæ portis exorta, nec mora, nec requies morientium erat, donec tandem dum ocius festinat, jam fere omnibus suis assumptis, Placentiam usque cum paucis pervenit: ubi circa horam nonam cum incolumis resideret, repente percussus obmutuit, et mane morte miserabili defunctus ibi in quadam vilissimi operis basilica est obrutus. Ejus morte Adventius episcopus cognita, nuntium ocius Carolo regi Franciæ occidentalis dirigit, eumque Metim deductum, associato sibi Hinemaro Remorum archiepiscopo; corona secunda, præter eam, quam habuerat, in ecclesiâ beati Stephani, quæ dicitur domus episcopii, capiti iterato imposita, regem super duo regna constituit. Hæc, ut episcopi cujus mentio facta fuerat tempus magis claresceret, paucis inserta sunt.

Huic Adventio successit, ut diximus, Walo episcopus, quo tempore Berthulfus Treveris præerat archiepiscopus, ipso adhuc Carolo superstite, et Joanne quodam universale nomen papæ tenente, a quo et ipse Walo pallium promeruit. Qui Walo, duza vix septem annis ecclesiam rexisset, excursionem Nortmannorum; postquam plures Galliarum partes pervagata fuerat, usque Treviros accedente, dum eis incaute manuque impari congregari parat, usque ad locum, qui dicitur Remicha, in litore Mosellæ, obviam venit Nortmannis impetum minaciter facientibus: dum his nullæ ad resistendum suppetunt vires, non prælium jam illud, sed strages miserorum fuit; ibi episcopus cum cæteris obruncatur. Corpus post cladem Metim relatum, et in basilica sancti Salvatoris, quam ipse in sepulcrum sibi pridem a fundamentis extruxerat, sepultum. Hujus igitur temporibus jamjamque obitu ipsius imminente, luctiferum quid monstro ipso præagante, a parte sepulcri sacre virginis, quæ pedes respicit, oleum non phantasticum, sed verum, dictu mirabile! visum est emanasse. Hoc non modo ipsis sanctimonialibus vel ædituis, qui noctu atque interdum sacri sepulcri adhærebant excubiis, verum toti urbi perclaruit. Viderit quisque in quam partem hoc interpretari velit. Illud certe multorum et visus probavit et tactus; diuque ita emanans ille liquor effluxit, ut specie et usu oleum palpabile repræsentaret, et a parte pedum ad capitis usque confinia sepulcrum madeface-

ret, et (quod magis stupeas) vase exceptum diutius postea est servatum, multique pro diversis incommodis eo tacti et uncti vera retulerunt remedia. Opinio vulgi erat, et quibusdam revelationibus sibi plures ostensum esse dicebant, lacrymas eas sanctæ virginis esse, quibus imminente urbis interitu, iram Domini avertere laborabat. Non usquequaque error damnandus, qui licet et ex simplici mente descendens, nonnihil tamen intelligentiæ perspicitur continere: siquidem oleum figuram misericordiæ, lacrymæ motum exprimunt indulgentiæ. Etsi enim in illa summæ lætitiæ civitate dolor nullus, nullæ omnino sint lacrymæ, ubi absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum; non incongrue tamen Dominus oculis humanis hujusmodi speciem ostendere voluit, per quam prudens quisque colligeret, qua suavitate, quove lumine in conspectu claritatis Dei animâ illa sancta gauderet, cujus hic extinctus cinis tam jucundo cordibus et pulcherrimo oculis mysterio resplenderet. Exitus tamen rerum edocuit, quid beata virgo in occulto pro civitate obtinuerit, cum eam ita periculo proximam a barbarorum infestatione, et si non lacrymis, certe precibus virginis inenarrabilibus Christus inenarrabiliter flexus immunem reddiderit.

30. Sub eo etiam, qui huic post annum subrogatus est, episcopo Ruotperto gentis Alemannorum viro clarissimo, olei similiter emanatio ex ipso sacro sepulcro frequentius visa est profluxisse, ut a latere monumenti longius in rivum per pavementum decurreret. Hoc ab ancillis Dei spongia collectum, et vase vitreo dum impleretur dstrictum, super sanctum sepulcrum est reverenter appensum; de quo, ut prædictum est, plures sibi remedia præsumserunt.

31. Et ut non vani quid simile hoc æstimari daretur, illud palam cunctis et tunc temporis factum est, et per multorum ora, qui viderant, exinde ad nos usque cucurrit, quod ibi ex ipso oleo contigit. Erat sanctæ ædis illius custos, nomine Doda, quam una sororum, cujus curæ erat oratorium quoddam sanctæ crucis infra septa ipsius monasterii, importune rogavit, ut vas vitreum, quod oleum illud divinum continebat, sibi ad idem curæ suæ oratorium, quasi majori reverentia a se ibi servandum tribueret. Quæ dum levitate admodum temeraria manum super sepulcrum, quo vas appensum meminerat, porrexisset, ut poscenti daret, nusquam invenit. Mirata et tremens, dum item itemque palpano sollicitius exploraret, nec sentire ullo modo posset, cum tamen ibidem vas idem ut positum fuerat dependeret, ridiculo satis diludebatur errore. Cum cæteras advocasset, ipsæque similiter cum ea diutius errabundæ præ oculis semper haberent, nec viderint; lucerna adhibita circa sepulcrum huc illucque vana indagine perquirebant: tandem postquam satis jam ludibrio hujuscemodi sunt fatigatæ, vix aliquando contingere potuerunt depositum. Partem ipsius liquoris eadem custos sibi præsumens, fratri suo

viro religioso presbytero Angelerio ad ecclesiam sancti Salvatoris in eadem urbe pro reliquiis munere misit, vas ipsum cum reliqua parte petenti sociæ tribuit, et oratorio supra dicto ab ipsa est deportatum. Mox ipsa custos temeraria pro tam improbo ausu amentia se satis digna pœna corripitur; nec prius medelam consequi potuit, quam ex utrisque, quibus largitio illa inepta fuerat facta, quod illicite datum erat, reciperetur, et loco suo super sepulcrum, ut prius, integre reponeretur: nam mox ut id factum est, vix spatio duarum horarum intercedente sanæ mentis et plenissimi sensus effecta est. Ex eodem postea, ut dictum est, oleo plures caput, oculos vel cætera loca corporis dolentes dum contingerent, meritis sanctæ virginis sæpissime se recreatos et perfecte senserunt curatos.

32. Multa præterea temporibus ejusdem Rotberti episcopi, nec minora, superioribus ad idem sacrosanctum sepulcrum Dominus Jesus Christus est operari dignatus miracula, ex quibus subsequens stylus expedire aliqua tentabit eo securius, quo multos, qui his interfuerunt, nostra ætate superfuisse certo comperimus, quos in idoneum testimonium advocatos nemo est qui possit refellere. Ex ipsa quoque curatorum turba nonnulli hæc ipsa nostra tempora attigerunt.

33. Mulier, cui Hildigardi nomen erat, annis octo oculorum luce privata, spe non cassa, salutiferum sepulcrum expetiit. Ibi nocte in excubiis permanens, antequam dilucesceret, miseratione divina virgine intercedente, nihil noctis obstantibus tenebris, lumine puro donata est. Item adolescens cæcus, dum aliquandiu infra basilicam visitationem supernam expectaret, meritis virginis visum perfecte recepit. Femina, nomine Osa, quinquennio clauda, illuc se rogans deferri, mensibus sex ibidem languida jacens, divinum indeficientibus animis præstolabatur auxilium: nec prius a fidei suæ instantia destitit, quam mercedem fidelis perseverantiæ, soliditatem omnium membrorum perciperet, pedibusque propriis gaudens rediret, quæ manibus alienis illuc allata fuit.

34. Quidam similiter claudus vespertino aliquando tempore grabato deportatus, et pro foribus basilicæ positus, dum copiam sibi ea nocte intra ædem sanctam quiescendi deprecaretur, nec obtinere valisset, ibi ante januam fide non vacua usque in lucem pernoctat. Ecce autem mane subito viribus validioribus accedentibus, miro celerique quodam saltu lecto excussus relicto in loco eodem grabato, gradu directo ad tumulum sanctum processit clare et palam virginem sanctam Glodesindem divino auxilio auctorem suæ sospitatis proclamans, et gratias quanto prævalebat referens ampliores, vocibus magnis Dei sanctæque virginis glorificabat clementiam.

35. Alius item infirmus et omni virtute corporis destitutus, cum aliquandiu in ipso sancto loco opem sui præstolaretur, quadam die sopore correptus obdormisset, videt sibi in somnis beatam virginem as-

istentem et cum quodam imperio jubere ut surgeret, et his qui tunc forte pavimento instabant, operator ipse conjungeretur, opusque ipsum perfici adjuvaret. Statim experrectus, et nihil pristinae debilitatis in se recognoscens, lætus exsiliit, et ut jussus fuerat, mirantibus universis ad opus accessit, nulloque segnior in operando apparuit, sciens profecto beatissimam virginem desideratam sibi præstitisse salutem.

36. Adelburga mulier dicebatur, ore et naribus plurimo sanguine diutius fluens, jam in ipso vitæ agens discrimine, cum nihil undecunque ei remedii posset occurrere. Forte dies natalitius sanctissimæ virginis in crastinum imminebat; spem illico salutis ex divino præsumens solatio, candelam, quæ nocte vigiliarum ipsius solemnitatis ante aram sanctam lumen præberet, voto propriæ sanitatis direxit. Mox ea perlata optatam Christo per sanctam virginem operante salutem promeruit. Simili modo vir quidam ex villa Fadiliaco, nomine Hilleicus, habens filium debilem et membris omnibus inutilem, votum sanctæ candelas altari ipsius intulit, ac pro eo ibi precem profundens domum reversus invenit filium sanum. Quid femina illa, quæ diu contracta, dum vota illo candelam misisset, priusquam ecclesiæ candela ipsa intromitteretur, perfectam emeruit sospitatem. Hæc ex villa Columbaria fuit, et per totum æstivum tempus ita languida membris omnibus pene emarcuerat, ut nec gressum figere, nec nisi alienis manibus valeret efferri. Alia non dispari modo diu debilis et clauda decumbens, ad ecclesiam perducta, integre ibi est sanata.

37. Audiant aliud divinæ animadversionis documentum hi, qui ea quæ semel Domino voverant, illicita præsumptione non timent effringere; et vel pœnis manifestioribus discant, quanti sit periculi promissa non reddere, quæ Scripturæ testimoniis noluerunt agnoscere. Vir Metis inter suos non obscurus, cui Adelmanno nomen erat, filiam in ipsis primis annis Dei et hujus sanctæ Glodesindis famulatu in habitu sanctitatis voto delegavit. Hæc ubi adulta est, patre, ut dicunt, ignaro et invito, quemdam extra urbem clandestino secuta est matrimonio. Cumque in tali conjugio tempus aliquod effluisset, forte aliquando fuit, ut parentes et propinquos in urbe vellet revisere: ubi dum dies aliquot moraretur, ita repentina membrorum omnium dissolutione contracta est, ut nec lecto exurgere, nec nisi alieno ministerio loco posset moveri. Tum pater voti reminiscens ad monasterium eam fecit deferri. Quæ ibi dimissa, postquam multum temporis in languore tabida jacuerat, ab ancillis Dei ei suavis est, ut sacrum velamen sibi imponens se Deo servitutam promitteret. Factum est, et die tertio sana et incolumis reddita est, ut pristini doloris ne vestigium quidem aliquod in se persentiret, et de reliquo in eodem monasterio sub habitu religionis permansit.

38. Item femina quædam, duodecim jam annorum

pedes languidos trahens, nomine Alda, ad monasterium adducta per sex annos ibidem debilis mansit. Cumque crebris coram altare supplicationibus divinum sibi adesse sæpius precaretur auxilium, die quadam inopinato ita perfecte sanata est, ut libero gressu ubique gaudens incederet.

39. Dæmoniacus quidam ex villa Marlei, Wolferus dictus, ita atrocissimo et vesano spiritu fuerat pervasus, ut omnium se notitiam habere linguarum et situs cunctarum jactaret nosse terrarum. Hic ad sacrum perductus monasterium, ac per dies octo ibi detentus, gratia Christi ac meritis virginis hoste fugato, mentis libertati integre restitutus abscessit. Item adolescens quidam ex villa Lauriaco, et feminæ quatuor fœdis spiritibus obsessæ, ibi similiter ope sacratissimæ virginis curari meruerunt.

40. His illa non incongrue inserenda censentur, in quibus fidei, cui omnia Salvator perhibet possibilita, ingens ostenditur documentum, ut quod natura negare convincitur, sancta et innocens virginitas merito suis efficere posse probetur.

41. Ex his quæ habitu inter laicas religioso oblationes altario deferre consueverunt, quædam fuit, nomine Raginaidis, quæ ad basilicam virginis veniens, vasculum, quo vinum ad sacra (334) secum hujusmodi circumferri solet, plenum detulerat: ex quo dum ipsa obtulisset, et cæteris, quæ plures oblatione convenerant, dum quod superfuit totum divisisset, repente vasculum ipsum quod jam omnino exhaustum putabat, attentans, vino ut prius, repletum maximo cum stupore invenit.

42. Custos quædam ejusdem sacræ ædis, dum die quadam missis celebrandis vinum quæsitum nequaquam in promptu posset inveniri, ad arcam illam qua nescio de causa accessit, ubi jam retro a mensibus fere tribus vasculum, quod in modum flascônis parvuli (butticulam appellant) vacuum et siccum dependebat. Arca aperta vasculum ipsum vino ad summum usque impletum vidit: ex quo et sacrificiis tunc ministratum est; et quædam ipsius loci femina dudum graviter languida, dum ex eodem vino parum quid sibi absorbendum poposcisset, mox gustato salutem integram recuperavit.

43. Paschali quadam solemnitate puella cæca, cujusdam Joannis civis Metensis filia, ad sanctum sepulcrum perducta, dum per tres dies ibidem mansisset, ipsa quarta sacræ hebdomadis feria per gratiam cœlestem visum pléniter est consecuta.

44. Hæc, ut valuimus, ex prioribus, quas invenimus, transfudimus litteris, non quod eandem scripturam nullam æstimaremus, quæ utique plena fidei et ad rerum gestarum ordinem vires maximas subministrat; sed quia, uti præfatus sum, littera-

(334) Locus notatu dignus, ex quo discimus, vini oblationem a laicis factam in missa eam sæculo x.

(335) Hæc fusius descripta sunt in Actis S. Joannis abbatis Gorziensis.

(336) Ergo jam eo tempore a monastica ad laxiorem canonicarum vitam defecerant sanctimoniales

riorum, quibus jam Domino miserante tempora florent, hoc expetere voluptas videbatur. Quamquam ne ad hanc quidem partem mihi aliquam scientiæ prærogaverim facultatem, qui, ut vere fateor, frequentius tamen in dictis quam scriptis nimio rubore suffundor: et nisi aliquorum, qui forte in me amore labuntur improvido, stimuli incitarent, penitus conticerem, ob hoc vel maxime, quia etsi scientia, qualiter præsentis, et qui ex ipsa inter nos consuetudine quidquid ore exciderit probant, accipiant; secuturos certe aut omnino ingratos, aut non multum hæc curaturos satis perspicio. Quibus tamen quod acerrimo dente in æmulos Hieronymus proœmio Hebraicarum quæstionum fixit, objiciendum: « Peregrina merces tantum volentibus navi defertur.

B Balsamum, piper, et poma palmarum rustici non emant. » Ita et illi si despexerint, ne quidem legant, moneo et oro, dum tandem voti mei apud Deum et sanctam ejus virginem, cujus me amor traxit immodicus, spem fideliter præsumptam mihi non penitus invideant, vel intercludant.

45. Jam quia ad nostram ætatem res perducta est, liberioribus spatiis decurrentes, breviter, quæ Dominus nobis videre concessit, adnotamus. Post Rotpertum qui 40 præfuit annis, Wigirico 10 annis pontificio exacto vita decedente, dum Benno quidam, in eremitica conversatione dudum famosus, bona intentione Heinrici tunc regis, patris gloriosi postea Cæsaris domni Ottonis, eidem esset subrogatus, vixque biennium in sacro ordine exegisset; infanda et nimis lacrymabili servulorum quorundam factione excæcatus, et inutilis redditus, quo fungi non poterat officio sese ipse abdicavit: inde a principe electione petita et impetrata, virum magni post futurum præconii, dominum Adelberonem, hæc sancta sedes adepta est. Hic monasteria quæcunque per amplitudinem suæ erant providentiæ, retro a multis jam annis interius et exterius spiritualibus et corporalibus opibus nimium lapsa studio præter cætera egregie animum recuperare induxit. Et primum quidem ejus operum spiritualium Gorzia monasterium fuit, ubi magnarum virtutum viro domno Eginoldo (335) promotò, et brevi copiosa religiosorum turba eo conflente, et in beatitudinem pauperum spiritu sub regula beati Benedicti conspirante, ad ejus exemplar reliqua extra vel infra virorum ac feminarum, si qua etiam sub nomine canonicorum erant, composuit monasteria. Unde et hoc idem beatæ virginis collegium præfecta ibi domina Himiltrude, sanguine, et (quod majus est) spiritu sibi propinqua, ad monasticam institutionem (336) coegit. De cujus sancti pontificis dignis Deo operibus proprium est merito quod desideretur opus (337), nec hujus articuli brevitate tantam concludi fas fuerit

istæ, quibus Adalbero Hasteriam villam pagi Leodicensis assignavit, ubi quædam monachæ sub regimine decanæ aliquandiu vixere, ut legitur in Chronico Valciodorensi tomo VII Spicilegii, pag. 529 et 531.

(337) Exstat in tomo I bibliothecæ Labbeanæ libellus de vita istius Adalberonis.

majestatem. Quod ad præsens attinere videtur, brevis subijcimus.

46. Anno pontificatus sui 23, cum nongentesimus quinquagesimus primus Dominicæ Incarnationis ageretur, matrem prædictam loci ipsius reparandi, quia vetustas et brevitatis monere videbatur, cupido cœpit immodica. Id per se, quoniam non nisi sacro corpore interim submoto fieri poterat, non præsumens, quid animo conceperat, episcopo intimat. Ille de fabrica ut fieret gratum omnino habens, suamque benigne pollicitus operam, de sublevatione sacri corporis diu cunctabundus, tandem Domini super hoc voluntatem ut exquirerent, imperavit; communicato deinde negotio patribus tunc venerandis Einoldo, de quo præmisimus, et Ansteo (338) æque viro religioso e proximo sancti Arnulfi collegio, ipsisque animos eidem sancto pontifici vel abbatissæ magis addentibus, in communi decretum est, ut fieret. Instabat tunc dies Ascensionis Dominicæ, in quem populus universus missarum solemnibus condito jussus adesse. Præsul reverendissimus post verbum sacræ diei populo redditum, de hac ipsa re pariam aperiens, Domini misericordiam cunctos monuit exorare, ut prosperum conatibus fidelium suorum largiri dignaretur effectum. Quod cum in crastinum sextæ feriæ multa cum devotione sacris ædibus circumquaque lustratis alacriter peregrissent, in sequenti mox Dominica omnes ad sacrum confluent locum. Ibi ab ipso sancto pontifice missis dictis, itemque plurima exhortatione plebe in Deum animata, cunctis acclamantibus, et ministris sacrorum solitis supplicationibus preces in cœlum tollentibus, ad arcam virginis aperiendam pontifex venerandus, cumque eo patres monasteriorum simul et cæteri ex clero religiosi digne Deo sancteque virgini submissi reverenter accedunt; moxque sacrosanctos artus loculo tunc pro tempore præparato exceptos

(338) De Einoldo Gorziensi et Ansteo S. Arnulfi abbatis Gorziensis sæculo sequenti referendis.

A in proximam quamdam domum interim conservandos transponunt. Eadem die a parentibus quidam illuc dæmoniacus adductus, cum penes loculum in domo eadem populo abscedente esset relictus, post modicum intervallum, Domino et meritis virginis suffragantibus, a vesano spiritu est liberatus.

47. Sub ipsa fere hora sanctimonialibus a loco, in quo sacrum corpus extulerant, ad corpora curanda residentibus, puerulum naturali membrorum compage damnatum penitusque ab ipsa nativitate contractum bajulus, ut brachio ferebat, ecclesiæ intulit. Inde a quadam ex sanctimonialibus intra domuculam, qua corpus sanctissimæ virginis servabatur, sub ipso loculo solus relictus, parva mora intercedente, nimio repente clamore puer emisso, ad vocem cæteris accurrentibus, membris officio naturæ directis sanus divino auxilio est inventus. Hunc multo postmodum tempore eadem incolumitate gaudentem prospero ubique gradu conspeximus ingredi. Alter itidem puerulus oculis captus, sed et quorundam membrorum inæqualitate confectus, alio ferente illo deportatus, et ante loculum projectus, visu et cæterorum membrorum integritate virtute Christi et obtentu sacratissimæ virginis repente cunctis stupentibus et gratias Deo clamantibus, est muneratus.

Plura deinde et usque in præsens tempus pene quotidie cum fide petentium ibidem Domino Christo operante exhibentur solatia, tum corporum, tum (quod præstantissimum est) animarum: ubi conscientia uniuscujusque supplicantis satis persentit, quantam inde efficaciam precum suarum reportet; et nisi diffidentia sola retundat, vere Christi certus, fatebor, nullius illic suspiria, nullius gemitus, vel lacrymas pleno corde profusas, quæcumque illa fuerit necessitas vel angustia, inde aliquando vacuo fructu reversas.

abbatibus egregia mentio est in Actis S. Joannis

VITA JOANNIS

ABBATIS GORZIENSIS,

AUCTORE JOANNE ABBATE S. ARNULFI.

[Apud Pertz, Monumenta Germaniæ historica, Script. tom. IV, p. 333.]

ADMONITIO PRÆVIA.

Inter monumenta historica statum rei publicæ, Ecclesiæ, litterarum, morum per sæculum x illustrantia vita Joannis Gorziensis abbatis præcipuum locum obtinet. Scripta est diffusiori quidem stylo, sed a viro doctrina litterarumque (339) cultu insigni et rerum quas narravit apprime gnaro, Joanne abbate S. Ar-

(339) Patres, nec minus classicos Romanorum auctores legit.